

“MÁILMMI ALLADEAMOS OLMMOŠ”
– SÁMEGIELA GIELLAGÁHTTEMA MÁNĠĠALÁĠAN
HÁSTALUSAT

1. Golbma riikka – okta giella

Máilmmi alimus várri lea Himalajas. Muhto “máilmmi alladeamos olmmoš” dáidá gáibidit olu viidasut guorahallama, jos dasa galggaš dávistit áššálaččat. Suokkardalan dán čállošis muhtun giellabuncaraggáid, maidda lean deaividan dábálaš lohkkain, giellabargin ja diedusge maid ieš čáledettiinan. Válldahalan dás muhtun hástalusaid mat sáme giella gáhttemis leat.

Davvisáme giella hállojuvvo golmma riikkas (Sammallahti 1998: 8–20). Ovdal dálá čállinvuogi dat čállojuvvui iešguđege Davviriikkas dadjat juo iežas čállinvugiin. Oktasaš čállinvuohki dohkkehuvvui 1978. Dat lea okta lávki juksat dan figgamuša, mii lea čállojuvvo sámiid politihkalaš prográmmii: “Mii, sámit, leat oktasaš čearda, eai ge riikkaid rájit galgga rihkkut min čeardda oktavuoda.”

Giella dáfus lea olu bargamuš ollašuttit dán ulbmila, dannego riikkat iežaset váldogiellaid, politihka, hálldahusvuogádagaid, skuvlálágádusa ja diedihangaskaomiid bokte váikkuhit sáme giellagiidda sátneriggodaga ja giellabealji dáfus. Ođđa sámit ráhkaduvvojit dábálaččat iešguđege riikkas váldogiella málle mielde, omd. *ovddasmoraš* (*omsorg*), *gielisgárvvut* (*valepuvut*), *luossagearpmaš* (*lohikäärme*). Norgga bealde geavahuvvo sátni (*muohta*) *skohter*, *skutter* (*snøscooter*) go fas Suoma bealde *mohtorgielká* (*moottorikelkka*) dahje dušše beare *gielká*.

Iešgudetlágan hálldahusvuogádaga dihtii hálldašeapmái guoskevaš sátnerádjju lea veagal gárggiidan iešguđege riikkas iežas guvlui. Iešguđege riikka lágas Sámieanage meroštallojuvvo iešguđege láchkai: Suomas dat gohčoduvvo *sámi ruovttuguovlun* (*saamelaisten kotiseutalue*) go fas Norggas geavahuvvo doaba *sáme giella hálldašanguovlu* (*forvaltningsområdet for samisk språk*) ja Ruota bealde *sámi hálldahusguovlu* (*förvaltningsområdet för samiska*).

Hálldašanvuogádat lea iešguđege riikka iežas vuogádat, mii lea šaddan politihkalaš mearrádusaid ja ovdagovaid mielde. Figgamuššan dálá terminologijabarggus lea almmatge fidnet ovttasullasaš tearpmaid atnui buot riikkain. Okta buorre ovdamearka lea láchkaterminologija ovttasbargu.

2. Giellagáhtten

Giellagáhtten maid muhtumat gohčodit maid gielladikšumin dahje giellabassamin, lea giela vuogádaga ja giellageavahusa bagadeapmi dihto ávžžuhusaiguin ja rávvagiiguin (gč. O. H. Magga 1987: 125–126). Gáržžimus mearkkašumis giellagáhtten mearkkaša riektáčállima, čállima teknihkalaš beali. Go medden čállit *Leimmet guluid boaldimin ja measta buollá láhttu*, de vástádussan bodii *Ammal láhttu gal lea juo suddan*. Giellagáhtten rávve gaskamearkkaid, álgo-bustáva geavaheami ja sániid oktii dahje sierra čállima. Dat bagada man láhkai vokála- dahje konsonántaguovddáš guđege oktavuodas čállojuvvo: *Mun fitnen* vai *fidnen*. Buot dát danin amas šaddat boasttu áddejumi.

Samuli Aikio (2005: 55) váruha goittotge giellagáhttejeaddjiid rigoristtalaš jurddašanvuogis, namalassii das, ahte dušše okta áidna dadjan- dahje čállinvuohki lea vejolaš ja riektá. Ovdamearkan sáhtta namuhit, galgágo álot čállit dušše *ohppiid*, *buhcciid* ja *vielgadeabbo* oarjesuopmana mielde vai oažžugo čállit maid *oahppiid*, *buhcciid* ja *vielgadabbo* nugo nuorttabealde daddjojuvvo. Seamná guoská maid eará morfologalaš suopmanerohusaide dego omd. konditionála gielhámiide (*ii boadáše*) vai (*ii boadášii*) ja allegro- ja largohámiid geavahepmái (*boahhteáigge* vai *boahhteáiggi*, *dán rádjai* vai *dán rádjái*). Nuppiid čállosiid divodeaddji dahje nuppi suopmana refererejeaddji galggašii dovdat maid suopmanerohusaid amas oarjjabeale olmmoš *hállat* muhto *hupmat*.

Čavde dahje lávga teaksta ii šatta almmatge dušše teavstta bajildusdási buoridemiin. Teavstta galgá heivehit maid dilálašvuoda ja čáli figgamušaid mielde. Teavstta ferte geahčadit ollisvuohčan, omd. sátneválljema, cealkkaráhkadusaid, teakstaráhkadusa, lohkki vuostáiváldima ja teavstta stiilla ja teakstašlájá vuodul. Dán mearkkašumis giellagáhtten guoská olles tekstii, ii dušše ovttaskas bustávaide, sániide dahje sátnehámiide. Dan dihtii giellagáhtten lea maid olles teavstta divššodeapmi.

Dávjá giellagáhtten áddejuvvo “giellabolesiid” figgamuššan soardit olbmuid čállimis ja hállamis sámegeiela. Giellagáhttema figgamuš lea kommunikatiiva: sátni dahjege diehtu galggašii sirdašuvvat čielggasin hállis dahje sáddejeaddjis guldaleaddjái dahje lohkkái. Duogážin lea norbmagaibáduš: dieđu sirddedettiin heajos giella ii galggašii doalvut vuostáiváldi jurdagiid sisdoalus riektáčállimii, sátneválljemii, giela ráhkadussii dahje hápmái. Dalle sátni dahjege diehtu ii juvsa vuostáiváldi nugo livččii figgamuš.

Sámegeiela professor Ole Henrik Magga (1987: 125–126) govvida giellagáhttema ná: “Sámegeielas nugo buot eará gielain leat dihto njuolggadusat, maid mielde sátnehámit, cealkagat ja jietnadeapmi dáhpáhuvvet. Muhtomin olmmoš sáhtta seaguhit oktii mánga dadjanvuogi dahje mánga sátnehámi. Nu šaddá moi-vi. Dábálaččamus lea goitge ahte gielat, maid olmmoš dávjá gullá ja ieš hállá, báidnet sámegeiela.”

Riikkaid váldogielat, namalassii skandinávalaš gielat ja suomagiella, bahkkejit seaguhit sámeگیelagiid giellabealji. Samuli Aikio (2005: 48–50, 54) hállá dábálašvuodas, man váldogielat ráhkadit. Dát dábálašvuolta bahkke báidnit unnitlogu iežas giela geavaheami dan láhkai, ahte muhtinlágan norbman dohkkehuvvo dat, mii lea oahppásabbo ja dađe mielde dábálabbo, namalassii váldogiela vuohki.

3. Vierrogielaid váikkuhusat

Ole Henrik Magga (1987: 127) čállá: “Muhtun sánit, earenoamážit vearbbat, gáibidit ahte nubbi sátni lea dihto hámis, kásusis. Rekšuvnnaovdamearkan sáhttá atnit vearbba *liikot*, mii dábálaččat gáibida ahte dat geasa liiko almmuhuvvo illatiivahámis: *mun liikon dutnje, don liikot Márehii*. Dáro-, ruota- ja suomagiella vigget báidnit olbmuid: *Mun liikon dán girjji* (dárogiellii *Jeg liker denne boken*), *Mun liikon dán girjjis* (suomagillii *Minä pidän tästä kirjasta*).” (Gč. maid Aikio 2005: 48–50, 53.)

Rekšuvdnaovdamearkkat leat eatnat. Omd. galgágo dadjat *jápmiit nealgis* (*dø av sult*) vai *nealgái, ballat guovžža* (*pelätä karhua*) vai *guovžžas, duhtat dainna* (*nøyd med*) vai *dasa* (O. H. Magga 1987: 127)? Muhtun vearbain nuppi kásusa geavaheapmi nuppástuhttá cealkaga mearkkašumi, vrd. *Máhte dohppii mu gieđa* (akk.) ja *Máhte dohppii mu gihtii* (ill.). Ovddibus dahku lea totála, mii čuohcá olles gihtii dego Máhte válddášii mus gieđa eret.

“Dáro- ja ruotagiela váikkuhus lea maid go illatiiva adno genetiivva sajis: *váhnemat dan guovtti niidii* (*foreldrene til de to jentene*).” (O. H. Magga 1987: 132). Dárogiela *for* jorgaluvvo dávjá illatiivvain. Gosason šadde guohtuneatnamat dán cealkagis *Massán guohtumiid 800 bohccui* (*mistet beitene for 800 reinsdyr*)? Na, dat ii almmatge mearkkaš seammá go cealkka *Massán 800 bohcco guohtumiid*. Boasttu ipmárdus sáhttá šaddat erenoamážit dalle go illatiivahápmi sáhttá áddejuvvot báikin dego cealkagis *Mii manaimet eavttuid čađa ođđa modellii* (*forutsetningene for nytt modell*) (vrd. *Mii manaimet gievkana čađa kámmárii*). Ovddibus leat geahčadan ođđa modealla eavttuid eaige johtán gosage, danin livččii buoret bidjat illatiivahámi genetiivaattribuhttan: *Mii manaimet ođđa modealla eavttuid čađa* dahje juo *Mii geahčadeimmet ođđa modealla eavttuid*.

Skandinávalaš gielaide *med* jorgaluvvo sámegillii dábálaččat komitatiivvain. Buot háviid dat ii almmatge oro heivemin dego cealkagis *Biila beatnagiin suoláduvvui*. Dán cealkagis komitatiivahápmi *beatnagiin* orru geažuheamen instrumentála iige komitatiivvalaš mearkkašupmái. Beana orru leamen vearjun dahjege instrumeantan biilla suoládeapmái. Dárogiela cealkaga *Bilen med hund ble stjålet* livččii vuohkkasut jorgalit *Biila oktan beatnagiin suoláduvvui*. Muhtun

dáhpáhusain livččii vuohkkasamos jorgalit dárogiela *med* konjunkšuvnnain ja omd. *Gironis lea čáppa dálki viđain lieggagrádain* → ja vihtta lieggagráda.

Maiddái infinihttahámiid geavaheapmi orru moivašuddamin. Muhtumin infiniitiiva oidno geavahuvvomin eará infinihttahámiid sajis dego aktio essiivva sajis *Dál Phung johtá miehtá Finnmárkku muitalit iežas bahča vásáhusain* (→ *muitaleamen*) ja aktio lokatiivva sajis *Ovllá heittii bargat* (→ *heittii bargamis*). Muhtumin aktio essiiva bahkke infiniitiivva sadjái: *Dat ferte leamen buorre* (→ *ferte leat*). Dát várra boahdá dasgo sámegillii sáhtá dadjat: *Dat orru leamen buorre, Máhtte gullo boahtimin*, muhto modála vearbaid (omd. *galgat, fertet, seahtat, dáidit* ja *sáhttit*) oktavuodas geavahuvvo infiniitiiva omd: *Dat ferte leat buorre, dáiddán vuolgit*.

Dán áigge lea daddjojuvvo dábálaččat: *Doaivumis / Sávvamis Máhtte boahdá ihttin*. Dát dadjanvuohki lea jáhku mielde boahán sámegillii birasgielaid bokte nu ahte sánit *trolig, forhåpentlig* ja *toivottavasti* jorgaluvvojit sámegillii sániiguin *doaivumis, sávvamis*. Sámegillii dán sáhtášii dadjat mánggaláhkai, diedusge dađe mielde maid lea fikkaheamen: *Doaivvu mielde Máhtte boahdá ihttin, Váre Máhtte boadášii ihttin, Sávan ahte Máhtte boahdá ihttin, Máhtte várra boahdá ihttin* dahje *Máhtte soaitá boahtit ihttin*. Árbevirolaččat aktio lokatiivva lea geavahuvvon vearbain *leat*: *Lea doaivumis / Lea sávvamis, ahte* – – . (Gč. maid Sammallahti 2005: 177.)

Dán oktavuodas lea buorre fuopmášahttit, ahte suomagielas sánit *täytyy, pitää* eai soja (*minun/sinun/heidän täytyy/on pakko*) dego sámegielas (T. Magga 1997). Dát figgá seaguhit sámegielagiid: **Mu ii dárbbáš šat smiehttat, oažžugo son coggat gávtti** (*minun ei tarvitse mieltiä*). Jos dán cealkaga sátneortnega jorgala, de oaidná maid dát cealkka mearkkaša sámegillii, go sámegielas akkusatiiva lea objeavtta kásus: **Ii dárbbáš šat smiehttat mu**. Danin sámegillii daddjo: **Mun in dárbbáš šat smiehttat** – – .

Sámegielas subjeavtta kásus lea nominatiiva. Suomagielas subjeavtta kásusin sáhtá leat nominatiivva lassin maid partitiiva, vrd. *Sápmelaččat* (nom.) *orrot maid Oslos* ja *Saamelaisia* (part.) *asuu myös Oslossa*. Suomagiela málle mielde sámegiela passiivacealkaga subjeavtta kásusin oidno muhtumin akkusatiivva suomagiela partitiivva sajis *Min suohkana eallineavttuid oppalohkái buoriduvvojit* (*elinehtoja parannetaan*). Dárogiela málle mielde biddjojuvvo passiivacealkaga lohppii vel lokatiivvahápmásaš dahkki: *Du biila lea divvojuvvon mis* (O. H. Magga 1987: 133). Vierrogielaid váikkuhusaid lassin dálá áigge moivašuvvet maid sámegiela iežas passiivasuorgásat. Dávjá orru váttis diehtit galggašiigo dadjat: *báhččojuvvot* vai *bázáhallat*, *čovdojuvvat* vai *čovadašuvvat*, *dáhpáhuvvat* vai **dáhpáhuvvat*.

Sámegiela oamastansojaheapmi orru mohkkái, erenoamážit suoma- ja dárogiela ektui. Dávjá oidnojit ja gullojit boasttu hámit ja áibbas seahkalas há-

mit, mat eai sámeielas oppa leatge: *attii “bargiidasasis”* go galggašii leat *attii bargiidasas* dahje *dearvuodát “ustibistasasat”* go galggašii leat *dearvuodát ustibisttát*. (Giellačeahppi, Sámi Áigi 12/1990; gč. maid O. H. Magga 1987: 128.) Suomagielas ii leat erohus ovttaidlogu ja mánggaidlogu 3. persovna hámiin: *autostaan* sáhtta máksit sihke ‘biillastis’ ja ‘biillasteaset’. Dan dihtii gullo muhtumin dakkár dajaldat go *sii bohte olggos biillastis* dan sadjái go *sii bohte olggos biillasteaset*. (O. H. Magga 1987: 128.)

Lohkosániid maŋis oaivesátni lea sámeielas ovttaidlogus, muhto skandinávalaš gielain dat lea mánggaidlogus: *Dát guoská badjel 100 olbmui iige olbmuide (mennesker)*.

Giellaoahpalaš sárgosiid sirdašuvvama dahjege interfareansa lassin sáme-giella rievdá sakka, erenoamážit sátneráju dáfus. Maŋimuš golmma-njealljelogi jagi áigge leat ráhkaduvvon eatnat odđa sánit servodaga nuppástuvvama dihtii. Dál buohkain lea *dihtor* ja *lubmatelefovdna* dahjege *čulku*, ja daidda anolaš sáme-giel tearpmat leat stáđásmuvvan gillii, vaikko álggos odđa sánit orrot apmasat. Ollugat fikkahedje *dihtor*-sáni sadjái *dáhtora*, go “dáhtamašiidna ii dieđe maidege”.

Sániid ráhkadeames figgamuššan galggašii leat, ahte sátni addá dalána-ga muhtunlágan gova dan doahpagis, man várás dat lea ráhkaduvvon. Doaba *doaibma*- dahje *doaimmashehttejuvvon olmmoš (funksjonshemmede)* ii mu mieldas geažit, ahte lea liitoolbmui dahje lápmásiin sáhka. Doaimma sáhtta headuštit viigi lassin mii ihkinassii, maiddá nubbi olmmoš.

Dávjá sáme-giel čállosiid dahje ságaid gáldun leat vierrogiel teavsttat. Dat vuhtto maid jo sámi eallinvuogi govvideames. Sápmelaččat leat guhká bargan bohccuiguin, muhto dálá áigge sii gullojit *doaimmaheamen (utøve)* dahje *hárjeheamen (harjoittaa) boazodoalu*, muhtimat *bálkestit suohpana* eaige máhte šat njoarostit, *njuovvamatge leat jođus* dan sadjái go álgán.

Seammasullasaččat orru geavvan maid čuovvovaš dálkediedáhusas go mitaluvvo skábmamánu 20 gráda buollašiid áigge, ahte *Sámis liehmuda* (TV-odđasat 15.11.2006). Árbevirolaččat dálvit *bivalda* ja de sáhtta maid *njázudit* ja geassit *liehmuda*.

Vierrogielat bahkkejit nuppástuhtit sáme-giella sániid mearkkašumi. Čuovvovaš cealkagis vearba *vuiget* lea jáhku mielde dárogiella *bekrefte* bokte oažžumin odđa mearkkašumi: *Áhčči vuige (ahte) soames ganjal maid goaikkihii filmma geahčadettiin*. Árbevirolaččat *vuiget*-vearbbas lea sullii seamma mearkkašupmi go vearbbas *njulget*. Danin muhtumat sáhttet bajábeale cealkaga áddet nu, ahte áhčči lea vuos šiitán gatnjala goaikkiheames ja de vuige, ahte gal dat goaikkihii. Ammal áhčči omd. dovddastii, miedihii dahje nannii.

Aviisa *Áššu* mitalii stuorra bustávaiguin mannan skápma (Áššu 90/2006) *máilmmi alladeamos olbmos*. Olmmoš sáhtta leat allat luonddus dáfus dahje juo

virggi dahje eará servodatlaš sajadaga dáfus dego *alla hearrá guhkkín Oslos*. Vearrábun ođđasa dahká diehtu 236,1 *centimehtera allat*. Jáhku mielde čálli lea hoahpuidisguin geahčastan sátnegirjjis mii *høy* lea sámegillii ja gávdnan sáni *allat*. Dađi bahábut son ii fuobmán, ahte dárogiela *høy* sáhtta leat maid *guhki*. Son ii leat maid astan geahččat, mo dárogiela *centimeter* daddjojuvvo ja čállojuvvo sámegillii, namalassii *sente* dahjege *sentimehter*. Sámegillii olmmoš lea dábálaččat guhki ja dát olmmoš olles 236,1 sentte guhku. Danin bajilčálusin livččii heiven: *Máilmmi guhkimus almmái*.

Suomagiela *kaivata* jorgaluvvo dávjá sániin *gáibidit* iige *áibbašit*. Dárogiela *vurdere* ii dábálaččat leat seammá go *veardidit* vaikko dat leatge sullalaga olggaldas hámi dáfus. Dákkár sániid semánttalaš konnotašuvnna nuppástuvvama sáhtta Samuli Aikio (2005: 52) mielas gohčodit maid interfereansan dego giellaoahpalaš sárgosiid luoikkaheamige nuppi gielas.

Dálááigge doaba *bredbånd*, *laajakaista* sámegiel vásttan oidnostallá *govdabáddi* nugo stuorat gielaid mielde livččii lunddoleamos. Čuolbman dás lea dat, ahte sámegielas báddi ii sáhte leat govdat. Juos govdebáddi šaddá dohkálažžan, de dat seaguha olbmuid giellabealji ja *gassa báddi* báhcá gululdaga eret anus. Dán doahppaga vásttan leat eavttuhuvvon maid *govdačanus*, *govdalavtta*, *govdalinnjá*, *govdagurggástat*, *datašávahat*, *govdalavttahat*, *viiddesjođáhat*, *viiddes gulahallanjođáhat*, *vuovdafávli* ja *govdaoalli*.

Sániid ráhkadeame ja jorgaleame lassin doaba sáhtta váldojuvvot dakkárin atnui ng. njuolggoloatnan omd. *media*, *rádio*, *prioriteret*. Apmasut doahpgiid oktavuodas ferte leat várrugas. Eai dáidde gallis ođđasa logadettiinaset gillet geahččat sátnegirjjis, maid mearkkaša *kontroversiella bivdu*, jos doaba ii čilgejuvvo – ja dalle informašuvdna ii lihkostuva.

Jos menddo dárkilit čuovvu álgogiela sihke tearpmaid ja cealkkaráhkadusa dáfus, de nuppi riikka olbmuide šaddá veadjemeahttumin áddet jorgalusa. Norgga beale olbmuide lea lossat áddet dán cealkaga: *Meahciráđđehus mieđiha Anára, Ohcejoga ja Eanodaga gielddain fásta ássi olbmuide guolástanlága 1212/97, 12 § mielde ruoktodárbo- ja ámmátguolásteaddji sihke luondduealáhusaid hárjeheaddji borramušgázziguovdasaš guolástanlobiid*. Fertešii muitit, ahte sámegiel teaksta galgá birget okto álgogiel teavstta haga.

Frásaid, dajahusaid ja sátnevádjasiid sánis sátnái jorgalemiin šaddet dávjá boasttu áddejumit. Čuovvovaš dajahusat orrot sámegillii menddo konkrehtalaččat: *Deanu ráđđealmmái lea bálkestan čalmmi Ohcejohkii (kaste blikk)*, *Suhttan lea muhtumin sadjosis (suuttuminen on joskus paikallaan)*, *mus orru (minusta tuntuu)*. Biret dáiddii suorganit go oaččui dákkár dearvuodaid: *Ja dá leat vel mañimus dearvuodat Birehii, geas lea beaivi ihttin*. Sámegielas mañimus dearvuodat celkojuvvojit gisttu guoras, jos ii leat geargan jápminseanġaguoras daid dahkat.

4. Lohppii

Riikkaid váldogielat leat váikkuhan sámegillii Bippala ja eará vuoinjñalaš čállošiid jorgaleami rájes. Dat birastahttet sámegiela juohke servodatsuorggis mánáid-gárddiid rájes boarrásiidsiiddaide. Morfologalaš, syntávssalaš, semánttalaš interfereansa orru ráhkadeamen ođđa suopmanrájaid riikkarájaid gaskii. Dat maid headuštít giela ovttahttinfiggamušaid (Aikio 2005: 52–55). Suomaruotagliela giellagáhttema figgamuššan lea caggat goappáge riikka ruotagliela gáidamis menddo sakka nubbi nuppis (<http://www.kotus.fi>).

Sámegiela oahpaheames teorijadáidduid (čállinteknihka, giellaráhkadu-said) lassin erenoamáš mávssolaš lea maid geavatlaš gielladáiddu buorideapmi ja sátnerájá riggudeapmi. Mii dálá áigge *bidjat uvssaid gitta eatge omd. govčča dahje beaškal*. Mii *bidjat gápmagiid juolgái eatge duolmmas, cokka dahje nahket*. Mii *bidjat čuovggaid ala eatge čahkket, bidjat dihkáid dihkádeame sajis ja bidjat maid nohkkat go ieža mannat nohkkat*.

Suivadahtti lea maid guldalit dahje lohkat dakkár teavstta, mas geavahuv-vojit aivve neutrála sánit *vuolgit, mannat dahje vázzilit*, mat eai govvit moktege. Olmmoš sáhtta *čusket, hurrulit, skolpulit, reahččulit, čuntulit, doamihit* jna. dađe mielde makkár miellaláhki sus lea. Sámegiela oahpahusa figgamuššan galggašii oahppat earuhit, mii lea sámegiela dáfus vuogas ja deivvolaš giellageava-heapmi.

Giellagáhtten lea viiddis. Dat sisdoallá riektáčállima, sániid sojaheami, cealkkaráhkadusa, cealkagiid ovttasteami, sániid ráhkadeami, sátneválljema, teavstta lađastallama, stiilla ja loahpa loahpas olles teavstta.

Gáldut

Aikio, Samuli 2005: Interferenssejä ja jokapäiväisyyksiä. – Paula Kokkonen (doaimm.), *Sukukansaojelman arki. Suomalais-ugrilainen perintö ja arkipäivä*. Studia Fenno-Ugrica 21.9.–16.11.2004. Castrenianumin toimitteita 64. Helsinki: M. A. Castrénin seura & Suomalais-Ugrilainen Seura & Helsingin yliopiston suomalais-ugrilainen laitos. 48–58.

Giellačeahppi 1990: Giellanurki. Oamastangehčosat. – *Sámi Áigi* 12/1990 [23.3.1990] s. 3.

Magga, Ole Henrik: 1987: Gielladikšun. – Samuli Aikio et al., *Sámás 3. Et morsmålkurs i nordsamisk. En modersmålskurs i nordsamiska*. 125–135.

Magga, Tuomas 1997: *Sámegiella ja birasgielat*. Logaldatmánnggus čakčat 1997. Oulu universitehta.

Sammallahti, Pekka 1998: *The Saami Languages. An Introduction*. Kárášjohka: Davvi Girji.

— 2005: *Láidehus sámegiela cealkkaoahpa dutkamii*. Kárášjohka: Davvi Girji.